

OPONENTSKÝ POSUDEK

Téma dizertační práce: *S cílem jednotného usměrnění všech sil. Činnost vlády a Nejvyšší rady obrany státu v letech 1932 – 1938.*

Autor: PhDr. Karel Straka

Oponent: doc. PhDr. František Hanzlík, CSc.

Otázky přípravy na obranu republiky ve 30. letech 20. století jsou ještě dnes předmětem odborných diskuzí především v souvislosti s hodnocením možností vojenské obrany republiky v době Mnichovské krize. Publikace, které vznikaly v poválečném období i po roce 1989, kdy došlo ke zpřístupnění archívních materiálů té doby, se však věnovaly většinou problematice posouzení vojenského poměru sil. Předmětem zájmu historiků i příznivců historie se stala také problematika budování a využití pohraničních opevnění. Publikace, která by se zabývala otázkami přípravy republiky na obranu proti narůstajícímu nebezpečí fašistického Německa v širších souvislostech vnitropolitického vývoje v kontextu s klíčovými vnějšími faktory však dosud chybí. Práce, která by se zabývala problematikou činnosti Nejvyšší rady obrany státu ve vymezeném období na základě podrobného archívního výzkumu však absentuje zcela. Proto považuji zvolené téma za aktuální a předloženou práci za přínosnou k poznání této problematiky.

V úvodu práce vymezuje autor důvody volby tématu a podrobně zdůvodňuje stanovené cíle dizertační práce. Za základní cíl práce, týkající se NROS, považuje autor - identifikovat širší a přímo působící důvody, podněty a okolnosti jejího ustavení. Vyložení podstatných momentů a průvodních jevů procesu jejího zakotvení v systému nejvyšší exekutivy (s. 3). Následně uvádí ještě řadu dalších dílčích cílů. Podle autora – Další cíl spočívá ve snaze dosud nejpodrobněji objasnit podmínky práce NROS, kam patří stěžejní aspekty a momenty příprav jejích jednání, tedy motivační a příčinné faktory, jež měly vliv na charakter projednávaných témat. Cílem je také vystihnout, nakolik bylo MNO úspěšné při realizaci svých požadavků prostřednictvím NROS (s. 3.). Na straně 4 Úvodu jsou vymezeny ještě další cíle, které spočívají podle autora v poznání úrovně ochrany obyvatelstva proti leteckým útokům, jež byla dosažena do záříjové krize v roce 1938. Jako další dílčí cíle uvádí autor poznání charakteru spolupráce vojenských a civilních

vědeckých kapacit, jež se začala od poloviny 30. let rozvíjet na platformě Vojenského ústavu vědeckého (VÚV) na s. 4 a poznání vybraných a zároveň mimořádně závažných aspektů vztahů mezi MNO a ministerstvem vnitra, jež tvořilo nejen pilíř správy státu, ale též odpovídalo za ochranu jeho vnitřní bezpečnosti (s. 5). Všechny stanovené cíle jsou podrobně komentovány.

Dle mého názoru takto široce stanovené a podrobně zdůvodněné cíle práce výrazně překračují rámec zvoleného tématu. Tato skutečnost se projevila i ve zvolené struktuře disertační práce, která toto konstatování potvrzuje. Autor při koncipování struktury práce vycházel ze stanovených cílů, zřejmě i při vědomí výše uvedené skutečnosti. Sám v Úvodu práce na s. 7 konstatuje: *„Na podkladě předcházejícího výkladu o zaměření a cílech je vhodné konstatovat, že i když předložená práce nese název ve znění, jež bylo právě zdůvodněno, je její tématický záběr z objasněných a relevantních důvodů širší.“* Na jedné straně jsou stanovené cíle práce směřovány k podrobnému objasnění činnosti NROS, ale i dalších institucí, které s její činností souvisí jen okrajově a na druhé straně se v cílech práce neobjevuje akcent na souvislosti činnosti vlády ve zkoumaném období, což nabízí i samotný název práce (Činnost vlády a Nejvyšší rady obrany státu v letech 1932-1938).

Výrazná snaha autora vytvořit předpoklady pro splnění proponovaných cílů jej logicky vedla k volbě rozsáhlé struktury práce a její obsahové naplnění se promítlo v celkovém rozsahu disertační práce, která podstatným způsobem překračuje požadavky na rozsah tohoto typu práce. Na základě výše uvedených skutečností a při jejich akceptování lze považovat zvolenou strukturu práce za logickou, směřující k naplnění stanovených cílů dizertační práce.

Za přínosné považuji podrobné hodnocení pramenů, dosud publikovaných prací a dalších zdrojů poznatků využitých v dizertační práci, uvedené na s. 7-18. V hodnocení odborných publikací se soustředil autor především na práce vzniklé po roce 1948, respektive po roce 1989, s důrazem na působení NROS. V této části nejsou hodnoceny publikace, které vznikly před druhou světovou válkou. Jedná se především o ty, které byly vydány v souvislosti s výročí vzniku republiky v roce 1938. K nim patří především publikace *Armáda a národ*, vydaná v nakladatelství L. Mazáč v Praze (520 s.) a publikace *20 let československé armády v osvobozeném státě* (234 s.). Obě publikace obsahují

mnohá fakta i zajímavé dobové pohledy na obsahové otázky řešené v předložené dizertační práci, včetně základních souvislostí vzniku NROS.

V prvních dvou kapitolách jsou podrobně analyzovány vnější souvislosti zhoršování mezinárodního postavení předmnichovského Československa a jejich vliv na utváření názorů na přijetí opatření, která měla zajistit podmínky pro úspěšnou obranu republiky. Autor ukazuje detailně souvislosti působení těchto faktorů s přijetím řady konkrétních opatření směřujících ke zefektivnění systému obrany republiky včetně rozhodnutí o vzniku NROS. V této souvislosti se zabývá i konkrétní činností NROS v rozhodujících oblastech zvýšení obranyschopnosti státu. Kapitoly III. a IV. jsou věnovány utváření komplexního systému obrany republiky, jeho vnitřním souvislostem a úlohou NROS v tomto procesu.

Společným charakteristickým rysem, který se projevuje ve všech kapitolách dizertační práce, je podrobná analýza dílčích problémů, na základě studia archívních pramenů, odborné literatury a dalších pramenů, kterou se autor snažil využít při řešení obsahových otázek dle zvolené struktury. Tato snaha vedla dle mého názoru ke zbytečně podrobnému vysvětlování dílčích obsahových otázek na úkor zevšeobecnění získaných poznatků. Například v podobě stručných dílčích závěrů k jednotlivým kapitolám. Tuto skutečnost zvýrazňuje i rozsáhlý poznámkový aparát, který však považuji za funkční a vhodně doplňující text dizertační práce.

Příliš podrobný rozbor i dílčích otázek tak „zamlžuje“ základní a nosné poznatky a závěry o činnosti NROS a vlády ve zkoumaném období, které dizertační práce obsahuje. Z textu práce nejsou zcela jasné kompetence NROS především ve vztahu k MNO, k Hlavnímu štábu MNO i k dalším institucím. Na s. 73 uvádí autor názor gen. O. Moravce ze 17. května 1934 na schůzi MSOS kde ke zřízení NROS mimo jiné uvádí: „...že byl tím vytvořen orgán, který sice nemá potřebné rozhodovací moci, ale přece jen jest schopný podstatně usnadňovati rozhodování vlády ve věcech obrany státu.“ Na s. 113 však uvádí autor, že NROS svým usnesením uložila orgánům MNO..., dále na s. 194 - NROS nařídila náčelníkovi Hlavního štábu MNO. Na jiných místech práce najdeme dále konstatování, že NROS schválila návrh MNO nebo schválila MNO další výdaje atd. Otázkou zůstává, zda měla NROS skutečně nařizovací pravomoci vůči MNO, případně jeho složkám a z jaké normy tyto pravomoci vyplývaly? V závěru dizertační práce (s. 547) autor konstatuje, že

právní norma (Zákon č. 131/1936 Sb.) pouze stanovovala, že její usnesení jsou závazná pro ty členy vlády jejichž oboru se týkala. Je tedy otázkou, do jaké míry byla uvedená rozhodnutí NROS v souladu s ustanoveními zákona č. 131/1936 Sb. ?

Obsah dizertační práce PhDr. Karla Straky evokuje i další otázky. Například - vyplývala převážná část činnosti a obsah práce NROS z její vlastní iniciativy nebo převažovala její pasivní role, t. j. projednávání, posuzování a případné schvalování návrhů předložených jinými subjekty ? Byla NROS schopná vzhledem ke svému složení kvalifikovaně posuzovat návrhy předkládané Ministerstvem národní obrany a vypracované vojenskými odborníky v dané oblasti ? Nebo posuzovala NROS předkládané materiály z hlediska možností jednotlivých klíčových rezortů, jejichž ministři v ní zasedali s tím, že tyto otázky nebyly podrobně známé vojenským odborníkům, připravujícím různá opatření týkající se obrany státu (a tím plnila úlohu koordinačního orgánu a dávala vládě konečné návrhy) ?

Větší vypovídací hodnotě práce by přispělo například uvedení přehledu jednotlivých zasedání NROS, na kterých byla přijata klíčová rozhodnutí týkající se zvyšování obranyschopnosti státu.

Na základě posouzení obsahu i rozsahu dizertační práce pana PhDr. Karla Straky lze konstatovat, že stanovené cíle práce se autorovi podařilo naplnit. Práce přináší nová, dosud nezveřejněná fakta, především o činnosti NROS a rozšiřuje poznání uvedené problematiky. Doktorand prokázal schopnost vědecky pracovat, analyzovat archivní prameny a formulovat dílčí i celkové závěry z analýzy vyplývající. Prokázal rovněž velmi dobrou znalost literatury i jiných pramenů vztahujících se k uvedené problematice.

Výše uvedený závěr potvrzuje i skutečnost, že PhDr. Karel Straka úspěšně využil části předložené dizertační práce v publikaci *Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932-1939*, která byla vydána MO – AVIS v březnu 2007 v rozsahu 158 stran.

Předložená dizertační práce svým rozsahem i šíří řešených obsahových otázek výrazně překračuje požadavky na tento typ prací. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem **doporučuji práci k obhajobě.**

Vedle otázek, které jsou uvedeny v textu oponentského posudku doporučuji k obhajobě položit následující otázku:

1) Jak hodnotíte v kontextu poznatků získaných při zpracování disertační práce názory na systém obrany republiky v letech 1932-1938, uvedené v publikacích „Armáda a národ“ a „20. let armády v osvobozeném státě.“ vydané v roce 1938

V Brně dne 10. 5. 2006

doc. PhDr. František Hanzlík, CSc.

